

Derleyenler
İNCİ ÖZKAN KERESTECİOĞLU
GÜVEN GÜRKAN ÖZTAN
Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri

İletişim Yayınları 1731 • Araştırma-İnceleme Dizisi 289

ISBN-13: 978-975-05-1025-0

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Murat Bozluolcay

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Burcu Tunakan

DİZİN Ulaş Dayı

BASKI ve *CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloglu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyenler
İNCİ ÖZKAN KERESTECİOĞLU
GÜVEN GÜRKAN ÖZTAN

Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri

İÇİNDEKİLER

Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi	
TANIL BORA.....	9
Korku ve Siyaset: Türk Sağının Ezberlerini Çözümlemek	
İNÇİ ÖZKAN KERESTECİOĞLU	29
<i>Ezeli düşmanlar, yakın tehditler: Sağ zihniyetin fikri sabitleri</i>	
Nefretin ve Korkunun Rengi: “Kızıl”	
SİNAN YILDIRMAZ	47
‘Ezeli Düşman’ ile Hesaplaşmak: Türk Sağında ‘Moskof’ İmgesi	
GÜVEN GÜRKAN ÖZTAN	75
Anti-Komünist Fantaziler: Doğa, Toplum, Cinsellik	
AYLİN ÖZMAN - ASLI YAZICI YAKIN	105

**Öfkeyi Çizmek: Milliyetçi Tahayyülde
Düşman Portreleri**

TEBESSÜM ÖZTAN 137

**Türk Sağı ve Masonluğun Söylemsel İnşası:
İktidar, Bilinmezlik, Komplö**

AYLİN ÖZMAN - KADİR DEDE 169

Türk Sağının Kızılbaş Algısı

MEHMET ERTAN 203

Türkiye Sağı, AKP ve Kürt Meselesi

CENK SARAÇOĞLU 243

***Mitler:
Tarih, mekân, kültür***

Türk Sağında Ayasofya İmgesi

M. İNANÇ ÖZEKMEKÇİ 283

**Bir Ulusal Hafıza Mekânı Olarak
Gelibolu Yarımadası**

E. ZEYNEP GÜLER..... 307

**Fetih'in Cazibesi: Çocuk Edebiyatında
İstanbul'un Fethi ve Çağrıştırdıkları**

GÜVEN GÜRKAN ÖZTAN 345

**Modern Müminin Kodları, Simgeleri:
Türkiye'de İslami Sinema**

SEDA ÖZDEMİR 377

**Türk Sağı ve Aydınlar:
Bir Aşk ve Nefret İlişisini Anlamak**

YÜKSEL TAŞKIN..... 407

Fetişler:
Devlet, iktidar, modernlik

Türk Sağında Devlet Fetiřizmine Dair

GÜVEN GÜRKAN ÖZTAN 425

**Kudretli Devlet, Manevi Kalkınma, Ağır Sanayii:
Türk Sağı ve Kalkınma**

ÖMER TURAN 459

Milli, ahlaki hassasiyetler:
Kadınlık, erkeklik

Ulusun Umudu ve Felaketi Erkekler:

**Milliyetçi Kadın Yazarların Romanlarında
Erkeklik Kurguları (1918-1951)**

NURSELİ YEŐİM SÜNBÜLOęLU 509

Türk Sağının Baőörtüsü Mecrası:

Modernlięin Sembolik Duvarlarının Restorasyonu

ELİFHAN KÖSE 539

Yazarlar 583

Dizin 588

Türk Sağ: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi

TANIL BORA

Sağ-sol: Ne anlamı var?

Sol ve sağın göreceli kavramlar olduğunu biliyoruz. Hemen her politik akımın kendi içinde sol ve sağ kanatların ayırt edilebilir olması, bu göreceliğin kuvvetli bir işaretidir: Lenin'in "sol komünizmi" eleştiren bir risale yazması, Alman sosyal demokrasisinin yüzyılı aşkın geleneğinde bir sağ kanadın, sağ-sosyal demokratların neredeyse parti kadar kurumlaşmış olması, nasyonal-sosyalist hareketin sol kanadından söz edilmesi, bunun örnekleri.

Ancak özgül bir içerikle tanımlanan politik ideolojilerin kendi içinde bir sol-sağ ayrımının yapılabilir oluşu, sol ve sağ kavramlarının salt görecelikle tüketemeyeceğimize dair bir uyarıdır aynı zamanda. Farklı politik bağlamlarda, farklı sorunsallarda açıklayıcı olabilen bir sol-sağ ayrımının, belirli bir evrensel geçerliliği de var demektir.

İtalyan düşünür Norberto Bobbio, tam da "komünist sistem" denen reel-sosyalist sistemin çöküşünün ardından sağ-sol şemasının artık geçersizleştiği fikrinin moda olduğu bir dönemde, 1994'te yazdığı kitapta, bu kavramların evrensel içeriğini süzüp çıkartmayı denemişti.¹ Bobbio, farklı ideolojik içerik-

1 Norberto Bobbio, *Sağ ve Sol: Bir Politik Ayrımın Anlamı*, çev. Zühal Yılmaz, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 1999.

lerle dolsa da, tarihsel ve politik bağlamda süreklilik arz eden sol ve sağ değerler olduğunu söyler. Ona göre solun değerleri: eşitlik/eşdeğerlik, özgürlük (öz-belirlenim), mazlum olanla dayanışma ve insanın/dünyanın/toplumun değiş(tiril)ebilirliği kabulüdür. Sağın değerleri: aşkın değerler/özcülük, gelenek, kurulu düzenin hikmeti, farklılık ve üstünlük (elitizm) fikridir. Ömer Laçiner, 1991’de yazdığı “Sol-sağ: ebedi bir arayış dinamiği” başlıklı makalesinde,² solu “insanın öz varoluşu” ve “mutlak özneliği” dışında bir referansa itibar etmeme eğilimi ile sağı insanların tabi olacağı “değişmez mutlak hakikat” kültü ile tanımlamıştı. Yazının başlığındaki “ebedi arayış dinamiği” ifadesinden çıkarılabileceği gibi, o da sağ-sol ayrımının büyük dinlerin içinden izini sürebileceğimiz tarihsel bir devamlılığa oturduğunu düşünüyordu. Bobbio ve Laçiner’in işaret ettikleri gibi, bir politik akımı, hareketi, temel felsefesine ve değerlerine bakarak solda veya sağda konumlandırabiliriz. Bununla beraber, toplamda diyelim solda konumlandığımız bir politik hareket içinde sağ değerlerin varlığını da fark edebiliriz – tabii tersi de geçerlidir. Bu yanı sıra sol-sağ ayrımı, bir politik oluşumu anlamakta eleştirel bir imkandır.

Dikkat ederseniz, hemen her yerde, solculuk hem kendini solcu sayanlar hem onların hasımları tarafından hem de bilimsel literatürde müştereken kullanılan bir adlandırma iken sağcılık öyle değildir; hasımları tarafından ve bilimsel literatürde sağcılıkla tanımlananlar, kendileri bu adı-sıfatı kullanmayı tercih etmezler. Sol adlı siyasal parti epey vardır (bugünlerde Almanya’da bir partinin adı *Die Linke*, sarih ve sade: *Sol*), sağ adlı parti ben hiç duymadım. Türkiye’de de Cumhuriyet tarihi boyunca adında sol geçen üç parti kurulmuş, sağ adlı hiç parti yok.³ Fransız yeni sağcılığının entelektüel adresi *Nouvelle Droite* [Yeni Sağ], sağ adını benimseyen ve bizzat takınan bir düşünce çevresi olarak –yine dünya çapında– istisnaidir.

2 *Birikim*, sayı 31 (Kasım 1991), s. 5-9.

3 Bkz. Mete Kaan Kaynar (derleyen), *Cumhuriyet Dönemi Siyasal Partileri*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.